

Nr 17

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i hälsovårdsstadgan.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 61 i första kammaren av herrar *Huss* och *Holmqvist* samt nr 72 i andra kammaren av herrar *Adams-son* och *Blidfors*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att 8, 27, 43 och 52 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

8 §

8 mom. Yppas förhållande — — — den nya lägenhetens adress.

Fastighetsägare, som meddelats förbud att för bostadsändamål uthyra boningsrum eller lägenhet, är skyldig att, vare sig förbudet varit förenat med villkor eller icke och oavsett tidpunkten för förbudets ikraftträdande, vid försäljning av fastigheten meddela hälsovårdsnämnden uppgift om den nye ägarens namn och adress. Skyldighet, som nu nämnts, gäller dock icke fastighetsägare, som meddelats villkorligt förbud, varefter missförhållandena blivit avhjälpna och av förbudet berörda rum eller lägenheter på nytt blivit godkända av nämnden, innan fastigheten blivit försäld.

27 §

Med böter — — — å förseelsen

fastighetsägare eller f. d. fastighetsägare, som underlåter göra anmälan, som föreskrives i 8 § 8 mom. sista stycket;

lägenhetsinnehavare, som — — — andra stycket.

43 §

7 mom. Yppas förhållande — — — eller ock bådadera,

Fastighetsägare, som — — — (= förslaget till tillägg till 8 § 8 mom.).

52 §

Med böter — — — å förseelsen, fastighetsägare eller f. d. fastighetsägare, som underlåter göra anmälan, som föreskrives i 43 § 7 mom. sista stycket; lägenhetsinnehavare, som — — — eller 49 a §.»

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen I: 61.

Gällande bestämmelser

De grundläggande bestämmelserna rörande den allmänna hälsovården finns i *hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919* och i de med stöd av stadgan utfärdade lokala hälsovårdsordningarna. Regler i detta hänseende finns emellertid även i en mångfald andra författningar. Hälsovårdsstadgan har särskilda bestämmelser för stad (stadsplanelagt område) och särskilda för landet. För såväl stad som landsbygd gäller enligt 1 och 35 §§, att hälsovårdsnämnd skall övervaka efterlevnaden av hälsovårdsstadgan samt de i enlighet med densamma givna föreskrifterna ävensom i övrigt ägna uppmärksamhet och tillsyn åt allt, som kan inverka på det allmänna hälsotillståndet inom hälsovårdsområdet. I vardera paragrafen lämnas exempel på olika förhållanden, som nämnden skall uppmärksamma och med vilka nämnden skall taga befattning. Enligt den för stad och landsbygd gemensamma bestämmelsen i 56 § åligger det polismyndighet att biträda hälsovårdsnämnden vid övervakningen av hälsovårdsstadgans efterlevnad.

I fråga om sanitära förhållanden finns i hälsovårdsstadgans 8 § för städerna och 43 § för landsbygden bland annat dels allmänna föreskrifter om byggnad, som inrymmer boningsrum, dels bestämmelser om boningsrum och kök, avseende storlek, dagsbelysning, luftväxling, uppvärmning, skydd mot fuktighet, olägenheter från grunden och olägenheter från angränsande utrymmen, dels särskilda bestämmelser om biutrymmen och bekvämligheter, bostadsvård, trångboddhet och samlingslokaler. Om förhållande yppas, som innebär eftersättande av någon av dessa föreskrifter, och rättelse icke sker efter tillsägelse av hälsovårdsnämnden eller av någon dess ledamot eller tjänsteman, skall enligt 8 § 8 mom. resp. 43 § 7 mom. nämnden antingen förelägga viss tid för felaktighetens avhjälpande eller, där fråga är om bristfällighet i avseende å boningsrum och denna finnes vara av beskaffenhet att ej kunna avhjälpas, förbjuda rummets vidare användning för bostadsändamål eller ock, där nämnden finner särskild anledning att låta med sådant föreläggande eller förbud som nyss sagts anstå och uppenbar fara för hälsan icke är för handen, meddela uppskov i ärendet på viss tid eller, i undantagsfall, tills vidare. Vid meddelande av föreläggande att efter viss tid ha avhjälpit bristfällighet å boningsrum skall hälsovårdsnämnden, där så prövas nödigt, förordna om rummets utrymmande, intill dess bristfälligheten blivit avhjälpit. Hälsovårdsnämnd må även förbjuda lägenhets beboende av mer än ett visst antal personer eller dess användning såsom bostad för minderåriga. Där särskilda omständigheter föreligger, må hälsovårdsnämnden tillåta att utdömd lägenhet användes såsom bostad, så länge den vid tillfället däri boende kvarbor. Hälsovårdsnämnden

må jämväl förbjuda användande av lägenhet för bostadsändamål under viss årstid. Föreläggande eller förbud som här åsyftas må, där lägenheten eller lokalen innehas med nyttjanderätt, allt efter omständigheterna meddelas husägaren eller nyttjanderättshavaren eller bådadera.

Om hälsovårdsnämnd antingen omedelbart eller efter föregångna råd eller uppmaningar finner sig böra meddela föreläggande eller förbud, äger nämnden enligt 29 och 53 §§ fastställa vite för underlåtenhet att ställa sig föreläggandet eller förbudet till efterrättelse. Denna möjlighet föreligger dock endast om särskild påföljd icke finnes bestämd i hälsovårdsstadgan, i annan allmän författning eller i hälsovårdsordning. Enligt 57 §, som är gemensam för stad och landsbygd, äger nämnden att under vissa närmare angivna förutsättningar låta verkställa arbete eller åtgärd mot lega och på bekostnad av den, som det rätteligen ålegat att verkställa arbetet eller åtgärden.

Utredningar

I sitt slutbetänkande (SOU 1947: 26) har *bostadssociala utredningen* bl. a. upptagit hälsovårdsstadgans bestämmelser om förbud och förelägganden till kritisk granskning. Den tanken har framförts, att förbud och föreläggande i bostadsärende borde kunna antecknas i vederbörande fastighetsbok och intagas i gravationsbevis samt att förbud resp. föreläggande mot en fastighetsägare utan vidare skulle vara gällande även mot ny ägare av fastigheten. Närmast med anledning av ett förslag från hälsovårdsnämnden i Hälsingborg anförde bostadssociala utredningen härom följande:

Det från hälsovårdsnämnden i Hälsingborg framförda förslaget, att hälsovårdsnämndens beslut angående utdömmande av lägenhet borde anmälas »som gravation till vederbörande fastighetsbok» synes vara ett uppslag att taga fasta på och har i flera olika sammanhang varit föremål för diskussion inom utredningen. Uppenbarligen skulle det vara av betydelse för bedömmande av en fastighets försäljnings- och kreditvärde om av ett gravationsbevis framginge, huruvida beträffande en å vederbörande fastighet befintlig byggnad beslut meddelats, att en eller flera lägenheter inom byggnaden icke finge användas såsom bostad eller finge användas på sådant sätt endast under förutsättning att vissa förbättringar genomförts. En sådan föreskrift skulle även underlätta fastighetens värdering vid expropriation och vid åsättande av expropriationsvärde. Hälsovårdsnämndens beslut av nu angiven art skulle slutligen kunna direkt göras gällande även mot ny ägare av fastigheten. Någon större olägenhet av administrativ art skulle knappast uppkomma härigenom. Föreskrift skulle alltså givas om skyldighet för hälsovårdsnämnd, som meddelat beslut om utdömning av lägenhet, med eller utan villkor, att sedan beslutet meddelats, omedelbart delgiva beslutet vederbörande inskrivningsdomare, varvid bör angivas fastighetens beteckning i jordregister eller fastighetsregister samt fastighetsägarens namn. Inskrivningsdomaren skulle ha skyldighet att verkställa anteckning om förhållandet i fastighetsboken, varjämte föreskrift skulle meddelas om att uppgift om dylik anteckning skall åberopas i gravationsbevis som infor dras angående fastigheten. Anteckningens avförande ur fastighetsboken synes

böra ske efter framställning från vederbörande fastighetsägare, som därvid bör förete intyg från hälsovårdsnämnden eller bostadsinspektören om att de förutsättningar, på vilka beslutet vilar, icke längre äro för handen, vare sig detta beror på att byggnaden rivits eller ombyggt, att reparationer i lägenheten vidtagits, att hälsovårdsnämndens beslut upphävts av högre instans eller att annat förhållande förekommit, som gör att anteckningen bör upphävas. Hälsovårdsnämnden och bostadsinspektören skulle vara skyldiga att utfärda intyg som nu sagts, när förutsättningar därför äro för handen.

Lämpligen synes i hälsovårdsstadgan jämväl böra införas uttrycklig bestämmelse om att hälsovårdsnämnds beslut av nu angiven art är gällande jämväl mot ny ägare av fastigheten.

Då införande av sådana föreskrifter som här diskuterats måste anses väsentligt öka bostadsinspektionens effektivitet, får utredningen föreslå, att dylika föreskrifter utfärdas.

Vid *remissbehandlingen* tillstyrktes utredningens ifrågavarande förslag av ett flertal remissinstanser. Förslaget avstyrktes emellertid i andra remissyttranden. En remissinstans ansåg, att det vore tillräckligt, att hälsovårdsnämnden förde liggare över de utdömda lägenheterna. Från annat håll uttalades, att ett genomförande av utredningens förslag skulle förorsaka ett i det stora hela fullständigt onödigt arbete och tidsspilla för hälsovårdsnämnd, inskrivningsdomare och — då det gällde att få anteckningen borttagen — även vederbörande ägare, vilket allt icke skulle tjäna till annat syfte än att för eventuell spekulant å fastighet med utdömd lägenhet — och därmed även för dem vilka mera yrkesmässigt köpa och sälja stadsfastigheter — uppenbara, att viss lägenhet vore utdömd. Hälsovårdsnämnden i Kalmar ansåg, att den av utredningen föreslagna föreskriften om anmälan av beslut om utdömning till inskrivningsdomaren icke komme att öka bostadsinspektionens effektivitet, samt framhöll, att hälsovårdsnämnds beslut av hithörande art i och för sig knappast vore ägnade att läggas till grund för inskrivning i fastighetsbok. Det praktiska syfte, som man ville vinna genom förslaget att hälsovårdsnämnds beslut av hithörande art skulle antecknas i fastighetsbok, kunde enklast nås genom införandet i hälsovårdsstadgan av bestämmelser, att hälsovårdsnämnd skulle äga föreskriva, att fastighetsägare, som överläte fastighet, beträffande vilken meddelats förbud eller föreläggande enligt 8 § 8 mom. resp. 43 § 7 mom. hälsovårdsstadgan, skulle vara skyldig att omedelbart till hälsovårdsnämnden lämna upplysning om den nya ägarens namn och adress. Den föreslagna bestämmelsen skulle lämpligen kunna kompletteras med en straffbestämmelse för underlåtenhet att ställa sig dylik föreskrift till efterriktelse.

För översyn av 1919 års hälsovårdsstadga och därmed sammanhängande spörsmål har den 8 oktober 1948 efter Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallats *1948 års hälsovårdsstadgekommitté*. Kommittén framlade år 1953 ett betänkande med förslag till hälsovårdsstadga m. m. (SOU 1953: 31). I

betänkandet behandlas bl. a. frågan om hälsovårdsnämndernas tvångsmedel. Kommittén anför följande:

En av de invändningar, som främst riktats mot den nuvarande hälsovårdsstadgan, hänför sig till den bristande effektiviteten hos de tvångsmedel, som stå hälsovårdsnämnderna till buds. För att åstadkomma en förbättring härvidlag ha flera ändringsförslag framkommit. Ett av dessa förslag, som i första hand tager sikte på stadgans bostadsbestämmelser, går ut på att beslut av hälsovårdsnämnd angående utdömning av lägenhet borde anmälas till vederbörande inskrivningsdomare för anteckning i fastighetsboken. Vidare borde i hälsovårdsstadgan intagas bestämmelse om att hälsovårdsnämnds beslut av nu angiven art skulle vara utan vidare gällande även mot ny ägare av fastigheten.

Kommittén har ingående övervägt ifrågavarande förslag men funnit sig icke kunna biträda detsamma. Orsakerna härtill äro flera. För det första skulle en bestämmelse av detta slag endast komma att få betydelse för sådana byggnader, som vore att anse som fast egendom. Vidare skulle bestämmelsen i betydande grad vålla besvär och ökat arbete för inskrivningsmyndigheterna, och även för hälsovårdsnämnderna skulle arbetsbördan ökas icke oväsentligt. Det har framhållits, att anteckningen i fastighetsboken skulle underlätta fastighetens värdering vid expropriation. Detta förhållande måste dock anses sakna intresse i detta sammanhang. Det viktigaste skälet mot ett dylikt anteckningsförfarande är emellertid, att man med ett sådant förfarande knappast skulle kunna uppnå den önskvärda effektiviseringen av bostadsbestämmelserna, icke ens om bestämmelse infördes, att ett utdömningsbeslut skulle vara gällande även mot ny ägare. Det kunde visserligen vara av värde att få fastslaget, att ett utdömningsbeslut skulle gälla oberoende av vem som vore ägare till huset, men det ur praktisk synpunkt viktiga vore dock, att det eventuella vite, som åtföljde beslutet för att garantera dess efterlevnad, även överginge på den nya ägaren. En sådan övergång av ett vite från en person till en annan anser kommittén av principiella skäl utesluten.

Vitet är ett tvångsmedel, som riktas mot en person för att bryta en av denna person ådagalagd tredska. Det synes kommittén med hänsyn härtill knappast möjligt, att ett vite skulle vid en fastighetsförsäljning utan vidare kunna övergå på köparen, som ju icke gärna kan ha ådagalagt tredska mot hälsovårdsnämndens beslut, varom han för övrigt oftast svävar i okunnighet. Även om själva utdömningsbeslutet sålunda komme att gälla mot ny innehavare av fastigheten, skulle likväl vitet ej automatiskt övergå å den nye ägaren. Nämnden skulle i allt fall tvingas utfärda nytt vitesföreläggande för nye ägaren med möjlighet för denne att i vanlig ordning anföra besvär.

Kommittén har även övervägt möjligheten av att föreskriva straff för fastighetsägare, som trots meddelat förbud av hälsovårdsnämnden uthyrde eller upplåte en lägenhet till bostad. Härvid skulle möjligheten att ålägga vite bortfalla. I och för sig skulle det vara möjligt att föreskriva, att ny ägare av fastighet, som icke iakttog ett tidigare utfärdat förbud mot att uthyra eller upplåta lägenhet till bostad, skulle kunna åtalas och dömas till ansvar. Rimligtvis borde dock förutsättas, att den nye ägaren erhållit kännedom om förbudet. Kommittén har likväl icke ansett sig böra föreslå vitesföreläggandets ersättande med en straffbestämmelse i detta fall. Det är nämligen icke säkert, att ett bötesstraff skulle kunna utkrävas snabbare

gentemot ny ägare, än om nämnden skulle nödsakas tillgripa nytt vitesföreläggande. En ny ägare, som delgavs ett utdömningsbeslut, meddelat en tidigare ägare, skulle även om bötesstraff funnes stadgat kunna vinna tid genom ett överklagande av själva utdömningsbeslutet. Det synes vidare kommittén som om ett vite skulle utgöra en kraftigare påtryckning än hotet om ett straff, vilket väl i allmänhet skulle komma att inskränka sig till ett ej alltför högt antal dagsböter.

Kommittén har med hänsyn till det anförda icke ansett sig böra föreslå någon ändring i vad i förevarande hänseende nu gäller.

Vid *remissbehandlingen* av betänkandet med förslag till ny hälsovårdsstadga har den i motionerna berörda frågan uppmärksamrats. Från några håll har förordats införande av bestämmelse att hälsovårdsnämnds beslut av förevarande slag skulle gälla även mot ny ägare av fastigheten. Vidare har föreslagits införande av föreskrift om anteckning av föreläggande avseende bostad i fastighetsbok och i gravationsbevis. Ett stort antal remissinstanser har i anslutning till hälsovårdsnämndens i Kalmar ovan anmärkta förslag förordat att i fråga om fastighet, beträffande vilken meddelats förbud eller föreläggande, som nyss nämnts, hälsovårdsnämnd skulle äga föreskriva att fastighetsägare vid överlåtelse av fastigheten vore skyldig att inom viss tid efter överlåtelsen till hälsovårdsnämnden anmäla den nye ägarens namn och adress. En remissinstans har anført, att ändamålet med en bestämmelse av detta slag uppenbarligen vore att underlätta för hälsovårdsnämnden att få reda på ny ägare så att nytt föreläggande eller förbud kunde meddelas. En fastighet beträffande vilken hälsovårdsnämnd meddelat föreläggande eller förbud stode, anfördes vidare, givetvis under särskild uppsikt av nämnden, och det kunde då ifrågasättas om det som regel vore förenat med några större svårigheter för nämnden att hålla sig underrättad om överlåtelse av fastigheten. Det vore därför tveksamt om tillräckligt starka skäl föreläge för att ålägga fastighetsägare den föreslagna anmälnings-skyldigheten. Principiellt syntes sådan skyldighet icke böra föreskrivas utan mycket bärande motiv.

Utskottet

I motionerna föreslås att i hälsovårdsstadgan införas sådan bestämmelse, att fastighetsägare som meddelats förbud att för bostadsändamål uthyra boningsrum eller lägenhet skall vara skyldig att vid försäljning av fastigheten lämna hälsovårdsnämnden uppgift å den nye ägarens namn och adress samt att bestämmelsen förbindes med straffsanktion.

Hälsovårdsnämnd har genom bestämmelser i hälsovårdsstadgan tillagts möjlighet att bl. a. genom förbud eller föreläggande ingripa mot sanitära missförhållanden beträffande bostadslägenheter. Då hälsovårdsnämnd utrustats med sådana befogenheter framstår det som följdriktigt att förut-sättningar skapas för att ingripandena skall få åsyftad verkan. De tvångs-

medel som står hälsovårdsnämnd till buds har emellertid visat sig bristfälliga för det fall att överlåtelse ägt rum av fastighet beträffande vilken förbud eller föreläggande meddelats. Beslut som meddelats mot fastighetens föregående ägare är utan verkan gentemot den nye ägaren, och avsevärd tid kan förflyta innan hälsovårdsnämnden får kännedom om äganderättsövergången och kan meddela mot den nye ägaren gällande beslut. Härigenom försvåras hälsovårdskontrollen, och hälsovårdsnämndens ingripanden kan göras helt verkningslösa. Det synes utskottet angeläget att detta missförhållande snarast undanröjes.

På grundval av den utredning, som utskottet haft att tillgå och för vilken ovan i utlåtandet redogjorts, har utskottet kommit till den uppfattningen att det i motionerna framlagda förslaget är värt att närmare övervägas. Hälsovårdsnämnden skulle genom det föreslagna systemet redan på ett tidigt stadium få kännedom om överlåtelse av sådan fastighet beträffande vilken förbud meddelats och skulle då omedelbart kunna meddela den nye ägaren motsvarande förbud, i förekommande fall i förening med vite. På så sätt skulle en betydande effektivisering av hälsovårdsstadgans tvångsmedel åstadkommas.

Som motionärerna framhållit torde behovet av en dylik anmälningsskyldighet vara särskilt framträdande i sådana fall, då förbud att använda boningsrum eller lägenhet för bostadsändamål meddelats. Det synes utskottet dock böra övervägas om icke en motsvarande föreskrift bör införas för fall då föreläggande meddelats att avhjälpa viss felaktighet. Behov av anmälningsskyldighet torde föreligga oavsett vilken form av bostadsupplåtelse förbudet avser. Föreskriften torde böra förenas med straffsanktion. Erinran om anmälningsskyldigheten bör lämpligen intagas i hälsovårdsnämndens beslut.

Det av 1948 års hälsovårdsstadgekommitté avgivna betänkandet har varit föremål för remissbehandling. Utskottet har inhämtat, att man inom vederbörande departement avser att avvakta att ytterligare utredningar berörande hälsovårdslagstiftningen slutföres, innan man tager ställning till frågan om framläggande av förslag till ny hälsovårdsstadga. Med hänsyn till detta finner utskottet det önskvärt att Kungl. Maj:t måtte överväga att i avvaktan på slutligt ställningstagande till frågan om ny hälsovårdsstadga komplettera nu gällande bestämmelser i enlighet med vad utskottet ovan angivit.

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 61 och II: 72, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin mening giva till känna vad utskottet ovan i utlåtandet anfört.

Stockholm den 8 mars 1955

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Nils Elowsson*, Sunne, Axel E. Svensson, fru Carlqvist, herrar Huss, Magnusson* och Alvar Andersson;

från andra kammaren: herr Carlsson i Bakeröd, fröken Höjer, herrar Odhe, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, herr Fredriksson, fröken Wetterström och herr Königson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.